

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 876

ANY III.

BARCELONA 31 DE DESEMBRE DE 1880

NÚM. 27.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 2'50 pessetas al any.—Número sol 25 cénts.
—Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigir-se totas las comunicacions y en las llibrerias de Verdaguer, Texidó y Parera, y Felip.

MEMORIAS

DE LA ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS.

Se n' ha publicat lo volum I, corresponent á 1876 y 1877, que compren en XVI-284 planas, las següents memorias:

Excursió á Mongat, per D. J. Fiter é Inglés. — Id. á Pedralbes, per D. M. Ambrós. — Id. á Martorell y Abrera, per D. E. Canibell. — Id. á Sant Jeroni de la Murtra, per D. M. Ambrós.—Id. á Moncada, per D. M. Ambrós. — Id. á Vilasar, per D. E. Canibell. — Id. id., suplement, per D. R. Arabía.—Id. á Sant Jeroni de Vall d' Hebron, per D. M. Ambrós. —Id. á Vallvidrera y Santa Creu de Olordre, per D. E. Canibell.—Id. á Papiol de Llobregat, per D. E. Canibell. — Id. á Sant Bartomeu de la Quadra, per D. C. A. Torras.—Id. al Castell d'Aramprunyá, per D. E. Canibell.—Id. á la Garriga, Ripoll, Nuria y Sant Joan de las Abadessas, per D. R. Arabía.—Breus noticias sobre las esglesias que existeixen en la antigua Egara, avuy dia Sant Pere de Tarrasa, per D. R. Arnet.—Excursió á Horta, per D. E. Canibell —Id. á Poblet, per D. H. Barallat.—Id. á Sant Andreu y Sant Vicents de Llevaneras, per D. A. Masriera. — Restos Romans en la Garriga, per D. P. Alsius.—Excursió á Sant Cugat del Vallés, per D. E. Canibell.—Id. á Canovellas, Llerona y Granollers, per D. C. A. Torras.—Id. á Argentona y Orrius, per D. E. Canibell.—Id. á Cornellá y Sant Joan Despí, per D. C. A. Torras.—Memoria sobre la Ranxería dels celtas primitius de la Vila de Conques en la provincia de Lleyda, per D. J. M. de Moner.—Algunes reflexions sobre la necessitat de la conservació y restabliment de las costums catalanas, per D. J. M. Valls y Vicens.—Excursió á Sant Cipriá de Valldoreix, per D. E. Canibell.—Id. á Vilafranca, Sant Martí Sarroca, Olerdula y Moja, per D. C. A. Torras.—

Id. á Piera, Vallbona, Cabrera y Castells de la Pobla de Claramunt y Montbuy, per D. F. Marí.—Id. á Vich, Ripoll, Sant Joan de las Abadesas y Camprodon, per D. C. A. Torras.—Recorts d' una excursió per Urgell: Bellcayre, per D. J. Fiter é Inglés.—Consideracions sobre la conveniencia del estudi de las montanyas, per D. A. Massó.

L'ilustran 33 grabats trets dels croquis que posseheix la Associació y va acompanyat d' un completíssim índex analítich que facilita extraordinariament la consulta del llibre.

Se ven al preu de 6 PESSETAS en las principals llibrerías de Barcelona.

Los Srs. socis poden adquirirne un exemplar cada hu pe 'l preu de 4 PESSETAS, en lo local de la Associació.

Los socis delegats que desitjen obtenirlo deurán designar persona que 'l reculle y satisfasse lo preu en Barcelona.

ASSOCIACIÓ CATALANISTA

D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS.

En virtut de la elecció reglamentaria parcial verificada en lo dia 11 del corrent, la Junta Directiva pera l' any 1881 ha quedat constituida del modo següent:

President:	D. Joseph d' Argullol.
Vice-President:	D. César August Torras.
Tresorer:	D. Antoni Torrents y Torres
Vocals:	D. Antoni Gaudí.
	D. Artur Osona.
	D. Francisco Manel Pau.
	D. Artur Pedrals.
	D. Ignasi Melé.
	D. Juli E. Tarrats.
Secretari primer.	D. Artur Masriera.
Secretari segon:	D. Pelegrí Casades y Gramatxes.

Barcelona 29 Desembre 1880.

Lo Secretari primer,
JOAQUIM ÓLIVÓ.

TORNS DE CONFERENCIAS.

- Dia 14 Janer 1881.—Consideracions històrich-filosòfich-jurídicas sobre la constitució de Catalunya y sa legislació ¿cap segons la filosofia del dret la unificació ó assimilació de la legislació catalana ab la de Castella?—D. Jaume Balagueró.
- 21 id. id. —Nocions d' arqueologia—Armeria— (conclusió).— D. Eduart Tamaro.
- 28 id. id. —Música religiosa.—D. Modest Vidal.

SESSIONS Y EXCURSIONS

Janer 1881.

- Dia 23.—Visita á la colecció de coleopteros del Sr. D. Daniel Muller.
- 31.—Sessió preparatoria de la excursió al Castell de Castellar y al Puig de la Creu.

Febrer 1881.

- Dia 2.—Excursió al Castell de Castellar y al Puig de la Creu.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE DESEMBRE.

- D. Miquel Casellas y Caballé.
 » Miquel Parera.
 » Joan Massó y Cornellá.
 » Albert Prat y Millé.
 » Octavi Carrera.
 » Joseph Maria Vellés.
 » Ramon Monserrat.
 » Joseph Viladecans.
 » Joaquim Riba.
 » Manel Polino.
 » Joan Miró y Revull.
 » Carles Moix.
 » Manel Prats.
 » Miquel Huguet.
 » Jaume Baldosas.
 » Pere Recasens.
 » Pere Ribera Mallofré.
 » Jascinto Comary Bofill.
 » Pau Luzárrega.

- » Magí Barba.
- » Joseph Miró y Revull.
- » Ramon Castellá y Sala.
- » Pere Muñoz.
- » Agustí Farriols Anglada.
- » Joan Fenosa.
- » Angel Guimerá.
- » Manel Paris y Maries.
- » Joseph Coroleu é Inglada.
- » Joan Carmany.
- » Joaquim Riera y Bertran.
- » Salvadó Vinyals.
- » Gayetá Vilaplana.
- » Bonaventura Polles.
- » Gayetá Bohigas.
- » Marian Castala.
- » Alfred Sommerville.
- » Narcís Oller y Moragas.
- » Plácit Sagales y Serra.
- » Joan Pares y Riudor.
- » Antoni Miró y Borrás.
- » Francisco Ubach y Vinyeta.
- » Francisco Javier Tobella.
- » Pere Aldabert.
- » Emili Canals y Moret.
- » Artur Gallard.
- » Joaquim Aymamí y Faura.

CONFERENCIAS SOBRE NOCIONES D' ARQUEOLOGIA.

En las donadas en los dias 13 de Febrer y 12 de Mars últim pel soci D. Eduart Támara, s' ocupá llargament de la orfevnería, subdividint la materia en dos parts, puig tractá en la primera de la orfevneria civil y hierática y en la segona de la religiosa ó litúrgica.

Digué que la orfevneria tenia per objecte l' estudi de las obras treballadas ab metalls preciosos, principalment l' or y la plata, enriquintlas frecuentment las pedras ditas per excelencia preciosas. Exposá que semblants alhajas prenian també lo nom de *joyas* equivalent al *gaudium veu llatina*, en quant sa dadiva ó possessió

son motiu d'alegría ó goig y se suspen son ús en tots los cassós de dol.

Després de referir la estimació obtinguda per tals alhajas y per las pedras preciosas en tot temps, explicant ademés las singulars virtuts atribuidas á las últimas; feu mérit del simbólich Racional de pedras preciosas que usaba lo Sumo Sacerdot Hebreu y del gran ús que los Orientals, á qui imitaren los Grechs y Romans, *han fet y fan encara de magníficas joyas pera l'ornament propi*, tant los homes com las donas.

No deixá lo conferenciant de enumerar alguns dels procediments usats pera lo millor treball dels metalls preciosos y com accessori exposá també los diferents procediments pera la obtenció y variat ús dels esmalts que tan enriqueixen aquestas obras.

La profusió ab que eran usadas alhajas de tota mena tant en lo ornament personal com en los usos doméstichs, la trobá comprovada lo disertant en las relacions dels historiadors y antichs poetas, en las descubertas dels tresors de Troya, Micenas, Pompeya, Hildesseim y altres; demostrant així la faustositat dels Babilonis y Egipcis, la perfeccionada joyería usada pels Grechs y Romans, tant en las classes civils com en las militars, portantse fins á la exageració l'us d'anells, collars, brasselets en brassos y camas etc.

Consignant la manera com se formaren en la etat mitjana las Confrarías d'orfevres, citá com existent ja en lo segle XIV ab grans prerrogativas, la de Barcelona, que després ratllá molt alt fins á nostres dias, essent també molt apreciables los treballs dels orfevres ó argenters de Vich. Entre sos reglaments feu menció especial del de Paris en que 's prohibia passar pedras falsas ó vidres entre las finas sots pena de inutilisarse la obra.

Llarga fou la enumeració d'objectes d'orfevreria á que lí doná lloch la menció dels trajos y costums civils y militars de la etat mitjana y llavors tingué ocasió de donar majors detalls sobre la *aplicació de l'esfalt y sas transformacions*.

En lo relatiu á la orfevreria hierática, fou exposada suscintament pel conferenciant la riquesa y principals formas dels multiplicats signes d'autoritat en las diferents épocas históricas, referint de pas son simbolisme segons la meteixa materia y formas.

En la orfevreria religiosa després de fer resaltar la inusitada riquesa dels temples pagans ab sos accessoris, y especialment del de

Jèrusalem que descrigué mes detingudament, no sens que després hajen tingut també riquissims tresors; tractá dels utensilis propis pera lo servey religiós, observant la relació que sempre guardaren y deuen guardar ab lo dominant estil arquitectónich de cada temple.

Coneguts, per tots, aquests utensilis y especialment los de la etat mitjana y moderna, lo dissertant ademés de ferne una metódica enumeració, detallá sa materia y forma segons las diversas épocas, exposá varias apreciacions críticas respecte á sa bellesa relativa y demostrá la necessitat de l' estudi de l' origen y mes propi us de *cada una de semblants alhajas, pera combinar sa riquesa ab son major valor estetich.*

Las dos conferencias oidas ab lo major interés y vistas las numerosas láminas presentadas en comprobació de diferents conceptes foren vivament aplaudidas per la numerosa concurrencia d' associats.

EXCURSIÓ AL MONTNEGRE

LOS DIAS 30 Y 31 D' OCTUBRE DE 1880.

Marxaren d' aquesta ciutat per la línea de Fransa, á fi de fer nit á Breda, los nostres consocis Srs. Torras, Aulestia, Massó, Balaguer (D. Jaume), García Vilamala, Ros y Soler y Gaza, haventhi arribat felisment, encara que contrariats per una forta pluja, durant lo trajecte de Granollers fins á Breda, que 'ls feu temer, com efectivament esdevingué lo següent dia, que la excursió no tindria tot l' éxit que desitjavan.

A Breda s' allotjaren en la casa del Sr. Osona, consoci nostre, qui, ab galanteria digna de tot agrahiment, obsequiá en gran manera á sos companys, desde 'l moment en que s' hi hagué reunit en la estació de Breda, venint á pendre també part en la excursió.

A la hora del fraternal y ben disposat sopar, que fou afavorit per la presencia de la amable senyora de Osona y la de unas senyoras

amigas sevas, y animat per abundant y rich Champagne, se trincá calurosament per la realisació de totas las aspiracions y propósitos de la Associació, havent aplaudit molt la senyoras y una senyoreta dedicat expressivas y oportunas paraulas als excursionistas. Nos complau poder ressenyar expansions d'aquesta mena, ja que son ben naturals, per una part, y, per un'altra, ben propias pera mantenir y comunicar l'entussiasme en benefici del fí que guia á la Associació, fentlo simpátich á tothom. Com á resultat d'aquell moment de patriótica animació es probable que abiat podrém comunicar als nostres consocis la agràdable noticia de la realisació d'una empresa útil, que será alabada per tots los que s'interessan per Catalunya.

A la matinada següent fou visitat lo més notable que posseheix Breda en arqueología, que com se sab son restos de lo que fou monastir de S. Salvador, y 's notaren en casas particulars algunas finestras de bell estil gòtich; empero, essent lo Montnegre l'objectiu de la excursió, se deixá la població pera dirigir-se á aquella montanya, situada al S. de Breda y formant las vessants dretas del Tordera. A las 6.55 min. del matí s'arrivá á la estació del camí de ferro que está á 84 met. d'alt sobre lo nivell del mar (83^m,95) y se feu la observació següent: Term. cent. 10°; Baróm. aneroide 754 (1). Temps: calma, cobert y humit, amenassant pluja. A las 7.22 min. se deixá la estació, atravessant l'ample areny del Tordera pera entrar en la vall de la riera de Montnegre, quinas terras baixas son de conreu mentres los turons d'una y altra vessant están coberts d'espessíssims boscos, en sa major part d'alzinas surerras que ofereixen una extraordinaria riquesa de bells paysatjes. A las 8.55 se deturaren á la iglesia de Fuyrosos, antiga parroquia, avuy sufragánea de la de Montnegre. Es un edifici enterament renovat y emblanquinat, ab indicis de sa primitiva construcció románica; té un altar y retaule plateresch (de mitjans á últims del segle XVI) y un antich aguanta-ciris de ferro.

(1) Aquestos datos son presos ab dos barómetros comprobats, y per lo tant poden donar las diferencias de nivell ab molta aproximació. La Associació, per desgracia, no posseheix encara, per lo costosos, los instruments de precisió que foran necessaris. No tenim donchs la pretensió d'atribuir exactitut á lo que es ben sabut que no pot tenirne.

Se prosseguí la marxa (las 8.50), desde aquest punt sensible y progressivament ascendent, deixantse á las 9.11 lo camí de carro pera empendre una dressera y arribant á las 9.50 á la iglesia de Montnegre, bisantina, de volta de canó y creu grega, molt renovada també, sens que pogués véureshi res de notable, majorment per no haverhi trobat lo Sr. Rector. Lo temps seguia ennuvolat y comensá á ploure. Term. cent. 6°; Baróm. 730.

Montnegre, nom que 's creu originat de la circumstancia d' haverhi una terra negra que serveix pera pintar parets, pero que bé podria atribuirse al tó que las espessas suredas donan á la montanya, es un poblet de casas escampadas, cap d' ajuntament que forma ab Fuyrosos y la Batlloria que es lo de més importancia dels tres; *distantne respectivament 45 min. y 2 horas, per camins de carro y tenint tot lo districte una població de 530 hab.* Confina á Llevant ab Fogás de Tordera (2 horas); á Mitjdia ab Orsavinyá (1 h.); á Ponent ab Olsinellas y Vilardell, dos poblets ó caserius escampats ab una sola iglesia y un sol municipi (2 h. 30 min.) y á Tramontana ab Riells de Montseny (4 h.) y Viabrea (3 h.)

Després d' esmorsar á Ca l' Auladell, masía vehina á la iglesia, se continuá la ascensió (las 11.50 min.) per entre un espés bosch baix y arbreda en la que s' hi veuhen alguns castanyers, arribant al cim á la 1 de la tarde. Term. cent. 5°; baróm. 690. Vent del NE. y pluja. L' horisó enterament cobert, per lo que no pogué disfrutarse del panorama que es especial cap á Montseny, dominant per las vessants oposadas gran extensió de la costa de Llevant.

Lo Montnegre está poblat de bosch fins al cim, que lluny d' esser un turó que sobressurti de la carena, no es mes que la ondulació més elevada d' aquesta. Las més alterosas montanyas que té aprop, feta escepció del colossal Montseny, son la de Collsacreu y la serra del Corredó á las que 'ls excursionistas prometeren la seva visita.

A la baixada (la 1.15 min.) retrocediren fins á un coll anomenat de las Bassas, per hont passa lo camí de ferradura que vá de la Marina á la vall del Tordera, y allí 's despediren del Sr. Osona, que retorná á Breda, y emprengueren lo rápit descens fins á S. Iscle de Vellalta, hont s' arribá á las 2.45 min.

S. Iscle está situat en lo fons de una vall diametralment oposada

á la de la riera de Montnegre y d' aspecte enterament diferent, puix á la negrenca verdor dels boscos de *suros* se substituheix lo terrós color de las vinyas. La serra del Montnegre s' exten de NO. á NE. del poble y lo cim se distingeix al NNE.

Las observacions foren las següents: Term. cent. 13°; baróm. 746; temps més clar. Es digne d' esmentarse que mentre plovia ab abundancia en la vessant del Tordera los vehins de S. Iscle ho ignoravan enterament y s' extranyavan de veure al excursionistas completament mullats de vestits; ¿deu atribuirse aixó á la casualitat ó, atesa la extensió que semblava tenir la nuvolada, á la falta de bosch en aquesta vessant?

Lo Sr. Rector de S. Iscle rebé amablement als nostres consocis, facilitantlos quantas noticias podian desitjar. Lo poble conta 853 hab. y dista de Canet 1 h. 15 min., camí de ferradura; de S. Cebriá de Vellalta 45 min., de carro; de Montnegre 2 h. 30 min. ferradura; de Olsinellas 2 h. 30 min., id.; de Vallgorguina 1 h. 30 min., id.; y de Arenys de Munt 45 min., de carro. La iglesia de S. Iscle era abáns la matrís de la de Canet, que n' era sufragánea, pero en 1816 s' efectuá la separació. En l' arxiu de aquella rectoria se conserva extesa en pergami l' acta fundació, de la iglesia de S. Iscle en rogo; fou consagrada per lo bisbe Berenguer, qui la dotá en la meytat dels delmes y totas las primicias, aious y ofertoris de vius y morts.

Trasladats després á Arenys de Munt y conduhits per una tartana á Arenys de Mar, haurian retornat los expedicionaris enterament satisfets de la excursió si las boyras y la pluja no 'ls haguessen privat del magnífich panorama que 's disfruta desde 'l cim del Montnegre.

EXCURSIÓ Á OLESA DE BONESVALLS

los dias 20 y 21 de Novembre de 1880.

En lo tren de la tarde del dia 20 de Novembre últim, sortiren pera Vilafranca nostres consocis los Srs. Torras (C. A.), Gaudi,

Barallat (H), Casades (P.), y Coll y Brugada essent rebuts per los socis delegats Srs. Alvarez, Verdaguer y Clascar.

Ab aquests visitaren dits excursionistas la iglesia de Sant Joan, del any 1212, en vias de restauració y la iglesia parroquial que 's recomana per son ábside y son basament gòtic en la fatxada y que conté entre altres cosas, una preciosa imatge de la Verge que té l' infant sobre lo bras esquer y un aucell á la ma dreta, obra que 's presum del segle XII.

D' allí passaren á la Casa de la Vila ahont vegeren alguns notables retratos de Reys d' Espanya; las massas de plata del any 1672, una campaneta del 1801, lo Llibre vert del que foren llegits alguns curiosos fragments y per últim la rica colecció de grabats de la Sala-Biblioteca.

En lo Centre agrícola del Panadés examinaren alguns notables objectes de son Museo y mes tart en lo lloch de posada lo *Parador del Centre* vulgarment «casa la Mieta» lo Sr. Alvarez Verdaguer llegí un notable treball de sa composició sobre las vias Romanas d' aquella comarca.

Visitat també lo *Casino de la Union* á las onze foren rebuts en l' estació los demás excursionistas Srs. Massó, Coll y Gasch, Garcia Vilamala, Garcia Losada, Ribot, Tamaro y Vergés.

Lo dematí següent que 's presentá plujós, tots los excursionistas anaren á la iglesia de Sant Francisco, obra ojival y espayosa que conté notables retaules y sepulcres del segle XIV, un preciós claustre del XIII, una curiosa Sala Capítular ab sepulcres y molts lápidas mortuorias de senyalat interés.

Seguint lo mal temps y averiguada la dificultat de las comunicacions sols una part dels excursionistas emprengueren lo llarch y fatigós camí envers Olesa de Bonesvalls ú Oleseta.

En lo poble de las Gunyolas ó Cesgrinyoles fou examinada una curiosa torra de pedra de fil, que seria probablement, un monument sepulcral romá y arrivats á Olesa, després d' atravessat un rierot que portava bastant aygua ab los cavalls que conseguiren trobar los Srs. Gaudí y Garcia Losada, entraren en lo gran edifici de l' hospital den Guerau de Cervelló ahont la expedició s' enaminava.

Allí lo vetuste aspecte de las rovelladas parets de l' edifici, sin-

gular portal y elevada torra quadrada, essent aïslada la capelleta ab dos bonicas creus terminals, doná bona idea als excursionistas de lo que esperavan veurer.

En efecte en l' interior del casal foren descubertas las grans arcadas ojivals que formavan las salas, foren presos alguns datos technichs pera alssar la planta y elevació de dit edifici; y se passá á visitar la capella.

En aquesta que no ofereix particularitats arquitectónicas y ha sigut interiorment restaurada, trobaren com unich retaule lo molt modern del altar major, que conté en sos requadros las preciosas taulas de la vida martiri de St. Sever y de la traslació de sas reliquias de Sn. Cugat del Vallés á Barcelona.

Aquestas preciosas pinturas de ultims del segle xv foren detingudament estudiadas, ab la premura que lo poch temps de que 's dispossava permetía, foren trets d' ellas alguns croquis y per lo primorós de sas figuras y bona disposició de llurs assumptos son verament dignes del renom que tenen adquirit.

Després de dinar en dit casal d' Oleseta emprengueren lo retorn los excursionistas, uns envers Vilafranca, y altres en major número envers Vallirana y Molins de Rey, arrivant tots á Barcelona en lo tren de las nou, haventlos precehit los que sortiren de Vilafranca á las quatre no sens haber aprofitat sa permanencia pera aumentar lo resultat d' aquesta excursió constantment contrariada per lo mal temps.

Los dibuixos trets son los següents: Per lo Sr. Coll y Brugada: portal que dona entrada al primer recinto de l' hospital; sepulcre romá de las Gunyolas; y angul ponent de l' hospital. Per lo senyor Gaudi: planta de l' hospital; y massa de plata de Vilafranca. Per lo Sr. Támara: detalls dels retaules de la vida y martiri de S. Sever. Per lo Sr. Verges, acuarela vista ponent del edifici de Cervelló.

VISITAS

Á LA COLECCIÓN DE GRABATS DE D. GERONI FARAUDO
en los dias 28 de Noviembre y 12 de Deseembre de 1880

Lo diumenge 28 de Novembre prop passat tingué lloch la primera excursió-visita á la magnífica colecció de grabats que poseheix lo distingit catedrático d' Anatomía de la Academia de Bellas Arts d' aquesta ciutat, D. Geroni Faraudo. A dos quarts d' onze se dirigiren á casa de dit senyor situada en lo carrer de Montjuich de Sant Pere, los socis Srs. Olivó, Company, Tamaro, Aymat, Barba, Casades, Soler, Güell, Martinez, Nadal, Santamaria, Tar-rats y Cristies, essent rebuts per lo Sr. Faraudo y sos fills ab esquisita amabilitat.

En una habitació disposada al efecte s' hi trobaren varias carpetas classificadas per segles y nacions y contenint gran número d' estampas grabadas. Comensaren per examinar los grabats suissos del segle XVI, entre los que n' hi havia á la fusta, al agua-fort y al buril; seguiren per los alemanys del propi segle, cridantlos especialment la atenció los de Albert Dureso; vegeren luego després los belgas, en los quals sobresortian los retratos al agua-fort de Wandick, y finalmente examinaren també los grabats holandesos y francesos de la meteixa época del següent segle XVII.

Prop la una s' acordá suspendre la visita pera continuarla altre dia mitjansant lo beneplácit del Sr. Faraudo.

Aquest dia fou lo 12 del corrent mes y los grabats numerosíssims examinats foren los de la escola espanyola dels segles XVI y XVII; los de la italiana del meteix período y luego després foren vistos lleugerament per son gran número los de períodos posteriors fins á principis del present segle corresponents á las diversas escolas citadas.

Del conjunt deduhiren los excursionistas la gran importancia de la Colecció reunida per lo Sr. Faraudo y després d' elogiar degudament son esmerat zel lo regraciaren per la oferta dels datos que s' oferissen en lo successiu.

EXCURSIÓ A MARTORELL

Y AL CASTELL DE S. JAUME DE CASTELLVÍ DE ROSANÉS

LO DIA 5 DE DESEMBRE DE 1880.

Sortiren d' aquesta ciutat en lo tren de las 8 del matí los socis Srs. Aulestia, Coll (D. Marcelí), Mariezcurrena, Massó, Soler (D. Lluís M.^a), Verdaguer (D. Alvar) y Vergés, arribant á Martorell á un quart d' onze. Lo primer que 's presentá á sa vista y que caracteriza á la població, es lo renomemat *Pont del Diable*, al que s' atribueixen distints orogens segons diverses tradicions; d' admirarse es l' atrevida fábrica d' aquesta obra y ab fonament pot atribuirse á la época de decadencia romana, per mes que segons sembla, existís anteriorment un altre pont com ho proban los fonaments y asperons que aguantan al actual y l' arch d' entrada que son, sens dubte, molt anteriors al meteix. Se tregueren per los Srs. Mariezcurrena y Massó, fotografías de dit pont. Visitaren la esglesia parroquial del segle XVI que res te de notable, á no esser algunas regulars pinturas; un frontal brodat de sedas; las calaixeras de la sacristía y l' orga bastant ben talladas en noguera, y alguns sepulcres. Passaren després los excursionistas á visitar lo notable Museo que posseheix D. Francisco Santacana soci delegat d' aquesta Associació, lo qual se compona de tres seccions, arquitectónica, pictórica y científica. En la primera figuran notabilíssims exemplars y fragments, cridant l' atenció una colecció de rajolas barnissadas, tal volta la mes rublerta de bons exemplars que existeix en Catalunya, altre de capitells bizantins y góticos; un casal ó cos d' edifici ab fatxada composta de diferents fragments de distints ordres, épocas y llochs, entre altres, alguns de la famosa casa Gralla. En la segona, originals de Viladomat, Fortuny y del meteix Sr. Santacana figuran algunas obras de la Etat mitjana, essent además digne de menció un joch de cartas pintat per lo propietari del esmentat museo, obra de gran paciencia y treball. Per últim la colecció de llibres, fòssils y moluscos es escullida y composta d' importants exemplars.

A la una de la tarde se dirigiren los excursionistas al Castell seguint á poca diferencia lo camí determinat en lo *Vetera roma-*

norum itinera d' Antoni August y després d' una hora arribaren al mateix. Sa situació es especial y presenta un cop de vista admirable, puig está situat sobre un turó que s' aixeca dins una dilatada vall; molt poch resta de son passat á no esser tres torres enmarletadas en perfecte estat de conservació, un tros de mur també enmarletat, tres archs que donavan ingrés á una galería, que s' anomenavan los *tres portals de mar*, una profunda cisterna; los archs gotichs del sostre d' una gran sala, tal volta capella, qual sostre s' enderrocá, impedint las runas apreciar sa altura y proporcions, y per últim la base compleria de la torre del homenatge que pareix esser romana, per efecte de la colocació, lligament y magnitud de las pedras y de la gruixaria de las parets y de la total de la torre. Lo Sr. Vergés tragué una acuarela y un dibuix d' una de las torres fent notar los forats que segons Violet le Duch servian pera sostenir lo pont qu' aguantava als ballesters que tiravan desde 'ls marlets, la qual fou ensemps fotografiada, y lo senyor Coll tregué també un croquis dels archs de la esmentada sala. Com desd' allí s' ovirava 'l Montserrat en tota sa grandesa se 'n tragué al propi temps una vista fotogràfica y acostantse ja la vesprada resolgueren los excursionistas fer cap á Martorell, ahont arribaren quant era fosch, no podent visitar las ruinas d' una antiga esglesia bisantina y 'ls restos d' un convent de templaris. Se despediren del senyor delegat y prengueren lo tren que 'ls portá á Barcelona arribant á dos quarts de deu del vespre.

NOVAS.

S' han publicat darrerament las entregas 10 y 11 del *Album pintoresch-monumental de Catalunya*. Contenen las vistas heliogràficas de la Porta de Sant Ivo, de la catedral de Barcelona; pati principal del castell de Solivella; fatxada, sepulcres y objectes artístichs de Vallbona de las monjas. Segueix lo text de la interessant monografia de Santas Creus per lo distingit crítich D. Theodor Creus.

Lo dia 4 del corrent Desembre quedá complertament colocada en la Catedral, la vidriera pariona de la de Santa Tecla y San Jordi de que parlárem en lo darrer número.

La nova conté las imatges de Sant Pere y Sant Pau y davall ostenta los blasons del insigne bisbe de Barcelona D. Francisco Climent Sapera. La combinació general d' aquesta vidriera está formada per requadros que contenen las claus de San Pere ó la espasa y epístolas de San Pau, dominant los colors carmesí y blau ab lleugers tochs y perfils d' altres colors, de manera que son conjunt iguala sino supera en armonia y bellesa á la d' enfront. Es també deguda aquesta vidriera á la iniciativa y despesas del Excm. Capítol Catedral y, dibuixada per D. Agustí Rigalt, ha sigut ben executada pel acreditat fabricant vidrier Sr. Amigó nostre consoci.

Sols pera completar l' efecte d' abduas vidrieras caldria remoure las inútils parets exteriors que are las privan de clarors directas y si llavors la llum fos excessiva podria per medi del barnis donarse una petita veladura.

Lo dia 11 del corrent mes, fou oberta en lo carrer de Fernando, cantonada á la plassa de la Constitució ó de San Jaume, la nova botiga d' argenteria de la Sra. Viuda y fills de Cabot, produhint sa vista bonich aspecte general.

En la decoració exterior estan combinats pel Sr. Marsili lo márbre negre de Bélgica ab l' ónix de color cendrós dels montants y lo griot ovig dels entrepanys figurant esculpida ab lletras d' or la rahó-social de la casa y la fetxa de sa fundació, que es la de 1843. L' interior, decorat també ab gran propietat, té excelents mobles treballats pel Sr. Reig, delicadas pinturas policromas en un armari aparador, obra del Sr. Carreras y lo conjunt vé realsat pels ben entesos aparatos d' iluminació, dels Srs. Ferrer y fill. No cal dir que en tots los aparadors brillan multitud d' alhajas fabricadas ab la pulcritut y bon gust artístich que té acreditats la casa Cabot.

Han sigut cedits á l' Associació los objectes y obras següents:

Per D. Manel Torres y Torrens: *Memoria ó apuntes sobre la torre del Breny*, per lo propi donador. Barcelona 1880. Per D. Antoni Garcia Dalmau: Una Gramática manuscrita en catalá y llatí; un segell de fusta de la *Societat dels xatos xichs*. Per D. Artur Osona: exemplars de *Nunimulites* trobats en la montanya de la Mare de Deu del Far, prop de

la Hermita; 23 goigs diversos; *Relació històrica de la fundació de la Capella Brígida en honor de Maria santíssima baix lo titol del Coll de Osor*, en lo bisbat de Vich. Vich 1880; *Ressenya històrica de la fundació y augment del Santuari de la Mare de Deu de la Font de la Salut*, situat en lo terme de S. Feliu de Payarols, escrita per lo Reverent D. Isidro Matabosch, Pre. y rector de dita vila. Olot 1871. Per *La exploradora: Africa*, fragmentos de un diario de viages de exploracion en la zona de Coriseo, por Manuel Iradier-Bulfy. Madrid 1878. Per D. Heribert Barallat: *Homenaje poético á la Inmaculada Virgen Maria*, por D. José Maria Vergés. Adquirit per la Associació: Goigs dels gloriosos metges y martyrs S. Cosme y S. Damiá. Per D. Ramon Soriano: Imprenta d' un sello antich; coplas en honor de la gloriosa verge Sta. Eularia; Goig de la gloriosa verge y mártir Sta. Apolonia; *Memoria de la Junta de propietarios de la izquierda del Ensanche*; 22 números de *La Voz de la Caridad*; *Programa de la exposició general de las quatre provincias catalanas*. Per D. Joseph de Rosselló, soci delegat á La Garriga: Exemplars de la lava dels extingits volcans d' Olot. Per D. Leandro Albareda: 3 segells. Per D. Enrich Claudi Girbal, soci delegat á Girona: *La Rosa de Oro*, noticias històricas acerca de esta dádiva pontificia del propi donador. Per D. Carles Alcover: quatre fotografias del Castell de Burriach. Per la *Asociacion de aficionados á la caza: Almanaque de la Ilustracion venatoria para cazadores y pescadores*. Año 1880. Per D. Lluís Maria Soler: Coleccion de artículos sobre la Iglesia de nuestra Sra. del Càrmen de Manresa publicados en la revista Carmelitana per D. I. M. S.; nuevo sistema para instruccion de los ciegos, por D. Pedro Llorens. Barcelona 1857; Estatutos del Reglamento del Banco de Barcelona. Per lo *Vogesen-Club: Wegkarte vom Land nach Allerheiligen für die Mitglieder des Schwarzwald-Vereins gezeichnet von Julius Euting*. Strasbourg, octubre 1880. Per D. Jaume Ramon y Vidalés, soci delegat á Sarreal: *Font mystica y sagrada del Paradis de la Iglesia*, per lo P. Fra Francesch Ramells, 2 volums, Barcelona 1737. *Summa de temps y altres rudiments de la gramática*, composta per lo licenciado de Vallés. Barcelona 1699. Diccionari llatí. 1710. Per D. Mariano Castala: *Guia-Cicerone de Lérida*, per D. José Pleyan de Porta. Lérida 1877. *Le meraviglie dell' Architettura* descritte da Andrea Lefèvre, traduzione di L. Chirtani. Milano 1874. *Libre dels feyts darmes de Catalunya*, compost per Mossen Bernat Boades, rector de Sancta Maria de Blanes.